

סילבוס רפואה סיפורית (Narrative Medicine) מס' קורס: 290-4026
תכנית המאסטר בסייעוד
סמסטר ב' תשע"ח 2018
אוניברסיטת חיפה

מרצה: ד"ר עינת אברהמי (PhD), avraein@gmail.com

תאור הקורס

רציונל:

היכולת לספר סיפור מהווה מרכיב משמעותי ביצירת קשרים חברתיים בין בני אדם והיא חיונית ליצירת יחסי-אמון והיענות לטיפול בבתי חולים ובמראות. הבנה זו הובילה לפיתוח קורסים ב"רפואה סיפורית" ברוב בתי הספר לרפואה ולסייעוד הדוגלים ברפואה מכוונת-מטופל בעולם. **רפואה סיפורית**, או רפואה נרטיבית (ר"נ), כפי שהיא מוכרת בספרות המקצועית, היא רפואה המבוססת על כישוריהם הנרטיביים של אנשי מקצועות הבריאות. כמתודה טיפולית וכשדה-מחקר, ר"נ מתעניינת בשאלה איך מטפלים באמצעות סיפורים ואיזו עבודה סיפורים עושים בתרבות הרפואית. בחינוך הרפואי, קורסים בר"נ עוסקים בפיתוח כישורי תקשורת בין-אישית והרגלי רפלקציה בקרב אנשי מקצועות הבריאות. אל מול ההתפתחות המואצת של הטכנולוגיות הרפואיות, הרפואה הנרטיבית מדגישה כי יכולתנו להבין את המחלה הינה בלתי-נפרדת מיכולתנו להבין את האדם עם המחלה. משום כך התיאוריה והפרקטיקה של ר"נ מעמידות במרכז את סיפור החולי של המטופל/ת, וזאת גם אחרי שאפשר לייצג את סיפור החולי באמצעות הרשומה הרפואית (לדוגמה, ע"י האבחנה, ההנחיות לטיפול וכד'). החזון של ר"נ הוא להחזיר את האדם הסובל למקומו המרכזי במפגש הקליני. זאת באמצעות קידום דיאלוג בין מטפלים ומטופלים ויצירה משותפת של סיפורי חולי וסיפורי טיפול.

מתודה ומטרות:

המתודה החינוכית של ר"נ מתבססת על הקניית מיומנויות נרטיביות לאנשי מקצועות הבריאות כתנאי מוקדם למימוש יחסי-מטפל-מטופל ראויים ומקצוענות ברפואה וסייעוד (Professionalism). **מטרותו המרכזית** של הקורס היא להציג בפני המשתתפים "ארגז כלים" נרטיבי שיסייע להם לתרגל מיומנויות תקשורת וליישמן ביחסי מטפל-מטופל ובעבודה עם קולגות. במפגשי הקורס נתנסה בקריאה צמודה, במשחקי תפקידים ובראיונות נרטיביים. נלמד לתת משוב יעיל בקבוצה. נתאמן במתן קשב ופרשנות מדויקת לסיפורים בכתב ובעל-פה. נעמוד על ההבדל בין ביקורתיות לשיפוטיות ונחדד את יכולתנו להתבונן בערכים, בציפיות ובתקוות הטמונים בסיפור הייחודי שלפנינו. נתרגל עמדה ניטראלית וסקרנית כלפי הדמויות ותכני-הסיפורים ונלמד להחיל אותה גם על סיפורינו שלנו. העבודה בקורס זה כוללת: (1) **קריאה** נרחבת בספרות יפה וספרות תיאורטית בבית; (2) **שיתוף** בסיפורי מטפלים ומטופלים בעבודה סדנאית בקבוצה, (3) **כתיבה סיפורית** במהלך השיעורים וכתיבת **נרטיב להגשה** באמצע הקורס כתנאי להגשת עבודת-הגמר.

בסיום הקורס הלומדים/ות יוכלו:

- 1) לזהות ולתאר את תפקידיהם של המרכיבים הרטוריים של הנרטיב ושל פעולת הסיפור (narration).
- 2) להשתמש במיומנות הקריאה הצמודה כבסיס נרטיבי לתקשורת בינאישית.
- 3) לכתוב נרטיב ב"קולו/ה" ומנקודת מבט/ה של המטופל/ת.
- 4) לזהות שיח רפלקטיבי ולכתוב רפלקציות.
- 5) לתרגל ולנהל ראיון מעמדה ניטראלית וסקרנית.
- 6) להשתמש בשאלות מעגליות ("שאלות מחרוזת") וב"החצנת-הבעיה" בראיונות נרטיבים ובהדרכת עמיתים.
- 7) להכיר את ההבדלים בין עקרונות הביו-אתיקה לבין עקרונות האתיקה הרפואית הנרטיבית.

אופי המפגשים:

ניצור סביבה בטוחה ותומכת ללמידה בינאישית, שבה נעבוד על מיומנויות קשב, קריאה צמודה, שיתוף בסיפורים ותגובה יעילה. הקורס הוא תהליכי ומובנה על **השתתפות רציפה** ופעילה במפגשים. השיעורים יתחילו בהצגת הנושא ולאחר מכן תתקיים סדנת תרגול. כל התכנים והתרגילים מסתמכים על ידע ומיומנויות שנרכשו בשיעור הקודם וכן על **קריאת החובה** בבית לפני כל מפגש. כל **חומרי הקריאה** מופיעים באתר הקורס ב moodle מתחת לתאריך השיעור שלפניו יש לקרוא אותם.

דרישות הקורס:

- 1) חובת **נוכחות והשתתפות** פעילה בסדנאות ובתרגילים.
- 2) עמידה בקריאת החובה לפני כל מפגש – גם אם נעדרתם מאותו שיעור מסיבה מוצדקת.
- 3) **עבודת אמצע קורס**: הגשת עבודה נרטיבית קצרה באמצע הסמסטר (1-2 עמודים).
- 4) * **עבודת גמר****: בחירה בין 1) נרטיב הקשור לאחד מנושאי הקורס (3-5 עמודים), **אנ** 2) יומן רפלקטיבי: כתיבה רפלקטיבית לאחר כל מפגש, החל מהמפגש הראשון. העבודות הן אישיות, לא בזוגות.

*הסבר על עבודת הגמר יינתן במהלך המפגשים.
**התאריך להגשת עבודת הגמר יקבע ביחד עם הסטודנטים לקראת סוף הקורס.

חישוב הציון בקורס:

הציון הסופי יתבסס על 60% ציון ההשתתפות ו 40% ציון עבודת הגמר. ציון **ההשתתפות** כולל את רצף ואיכות ההשתתפות בסדנאות, עמידה בכל דרישות הקריאה בבית והגשת עבודת אמצע-קורס (לעבודה זו לא יינתן ציון, אך היא תנאי למתן ציון סופי בקורס).

**תכנית המפגשים:

- 28.2.2018 מפגש 1 : עקרונות הרפואה הנרטיבית + סדנת כתיבה
- 7.3.2018 מפגש 2 : התרבות והנרטיב + סדנה בקריאה צמודה
- 14.3.2018 מפגש 3 : רפלקטיביות + סדנת כתיבה
- 21.3.2018 מפגש 4 : משמעות התקשורת ביחסי מטפל-מטופל (סרט)
- 11.4.2018 מפגש 5 : זרות והזרה + סדנת כתיבה
- 25.4.2018 מפגש 6 : סיפורי חולי + סדנת כתיבה
- 2.5.2018 מפגש 7 : ניהול כעסים + סדנת כתיבה
- 9.5.2018 מפגש 8 : חשיבה חיובית + תרגול ראיון בסדנה
- 16.5.2018 (תאריך אחרון להגשת עבודת האמצע) מפגש 9 : החצנת הבעיה ושאלות מחרוזת + תרגול
- 23.5.2018 מפגש 10 : הכתיבה ככלי מרפא + סדנה
- 30.5.2018 מפגש 11 : ביו-אתיקה ואתיקה רפואית נרטיבית + תרגול בסדנה
- 6.6.2018 מפגש 12 : פרידה + סדנת כתיבה

**** פירוט הנושאים וקריאת החובה המותאמת לכל מפגש מופיעים באתר הקורס ב"מודל"**